

"La imatge dels esclaus fent piràmides és Hollywood"

Agustí Pons entrevista el professor d'Història Antiga de la Universitat de Barcelona i president de la Societat Catalana d'Egiptologia, Josep Padró, que comenta els grans canvis i les influències del món religiós d'Egipte

Josep Padró analitza les influències entre la cultura egípcia i la grega. I justifica també l'origen de les nostres coses en el món egípcia.

A l'Egipte Antic comença tot, o quasi tot. És clar que, entre aquest quasi, es troba, per exemple, el concepte de democràcia, que és un concepte nascut a la Grècia clàssica. Però el doctor Josep Padró, professor titular d'Història Antiga a la Universitat de Barcelona i president de la Societat Catalana d'Egiptologia, està convençut que a l'Egipte Antic trobem l'origen de moltes de les nostres coses i, sobretot, hi trobem un estat ben organitzat i prou ben administrat perquè els seus habitants, en morir, no desitgessin altra cosa que continuar vivint tal com ho havien fet a la terra.

—Els grecs antics ja admetien que l'origen de la civilització era Egipte. Fins i tot hi ha una mena de cànon, escrit per Diodor de Sicília, dels grecs que van anar a aprendre coses a Egipte. I allà surten tots. Grècia fa un reconeixement explícit del seu deute amb Egipte. Però, a partir del segle XIX, la revalorització de la civilització grega ha anat acompanyada d'una tendència manifesta a no voler reconèixer aquests vincles, com si el reconeixement d'aquests vincles pogués desvirtuar l'originalitat de la civilització grega. Molts la volien presentar com si hagués nascut de manera espontània, com si es tractés d'una civilització sense contactes exteriors o, en tot cas, impermeable a les influències externes. I, tot això, accentuat per una sèrie de qüestions metodològiques. Per exemple, els egiptòlegs, si més no els egiptòlegs antics, sabien grec, eren hel·lenistes. Tenien, per tant, dues fonts d'informació. En canvi, els hel·lenistes no miren mai enrere. Els hel·lenistes miren cap a Roma, miren cap a l'actualitat, es preocupen fins i tot de la desaparició de les llengües clàssiques al batxillerat de

la reforma, però enrere no se'ls acudeix mirar, i no saben què hi ha.

—*Tanmateix, alguna cosa devem als grecs.*

—Sí, i no cal regatejar-los-ho. Per exemple, el concepte de democràcia. O el concepte de filosofia, amb la netedat que apareix a Grècia: la filosofia que es vol racional i lliure de pensament mític. Però les coses no neixen per generació espontània. Hi ha una base de coneixements, d'experiències, que els grecs van trobar a Egipte. Mirem, per exemple, el que li va passar a Soló, el gran legislador d'Atenes, de començaments del segle VI abans de Crist. Després d'haver implantat el seu sistema polític a Atenes, va viatjar durant uns anys per Egipte per deixar que els atenencs funcionessin sols. I en entrevistar-se amb els sacerdots d'un temple d'Egipte va voler presumir. Va explicar la seva genealogia i va dir que, en quarta o cinquena generació, era descendent d'un déu. I els sacerdots egipcis es van posar a riure, com uns histèrics. I el van dur a la galeria on figuraven els noms dels grans sacerdots que s'havien anat succeint en aquell temple. Hi havia unes cent generacions de sacerdots egipcis, tots ells humans. I, és clar, Soló es va adonar que havia fet el ridícul més espantós. La llarguíssima memòria històrica d'Egipte va servir d'al·licient evident i immediat per racionalitzar el pensament grec.

—*Això també passa en altres camps?*

—Sí, per exemple, els escrits d'Hipòcrates s'ha demostrat que estan traduïts de papers mèdics egipcis. La demostració és tan fea que Hipòcrates fa servir, fins i tot, els mateixos canvis de fórmules introductòries que es troben en cadascuna de les receptes incloses en el paper egípcia. En el terreny de la física, resulta que la teoria dels quatre elements, atribuïda sempre a Empèdocles, estava formulada a Egipte en època pre-dinàstica, el quart mil·lenni abans de Crist. O figures literàries, com la metàfora de la nau de l'estat, per exemple, que els egiptòlegs sabem que ja era utilitzada en textos de l'antic Egipte. Una metàfora que encara s'utilitza ara, com per exemple han fet tant Adolfo Suárez com Felipe González.

—*Però per què l'eclosió d'una civilització tan avançada es produeix a Egipte i no a Israel o a Mesopotàmia, per exemple? Això és així perquè a l'Egipte Antic s'aconsegueix un nivell prou alt de benestar material perquè sigui possible bastir, al seu voltant, tot un sistema filosòfic i de pensament?*

—L'explicació segurament és aquesta. Aquí hauríem de citar un altre pensador grec, Heròdot, que parla del do del Nil. La civilització egípcia és possible a partir d'un condicionants geogràfics i ecològics absolutament evidents que permeten que s'hi pugui establir

“Els grecs antics ja admetien que l'origen de la civilització era Egipte. Fins i tot hi ha una mena de cànon, escrit per Diodor de Sicília, dels grecs que van anar a aprendre coses a Egipte.”

una comunitat humana i que, a més, aquesta comunitat s'organitzi ràpidament. I també s'aconsegueix que les coses funcionin amb un mínim de rigor. Res de tot això no és casual. Per què, per exemple, aquest desenvolupament es produeix a Egipte i no a Líbia? Doncs perquè a Líbia no hi ha aigua, no hi ha riu. A Egipte hi ha un riu. A Mesopotàmia, també. L'origen de la civilització egípcia i de la civilització mesopotàmica és estrictament paral·lel.

—Però per què l'una arriba a consolidar-se i l'altra no?

—Totes dues són civilitzacions fluvials; en les dues neix la civilització urbana i l'especialització del treball; en les dues es produeix una explosió demogràfica importantíssima; i, lligat a tots aquests factors, en totes dues apareix l'escriptura. Però la civilització mesopotàmica s'estanca i s'endinsa en guerres constants fins al punt d'esdevenir una civilització violenta i cruel on es consagra simplement la llei de la força. En canvi, Egipte evoluciona. Mentre que l'una, Mesopotàmia, no supera els límits de la ciutat-estat, l'altra arriba a organitzar un estat territorial amb bases més o menys homogènies per a tots els habitants: a Egipte, tota la població ha d'obeir el mateix sistema de lleis. Fins i tot, en determinades èpoques, sense diferenciació legal entre les diverses classes socials. El que no hi ha, per exemple en l'època de l'Imperi Antic, són barreres jurídiques entre les diverses classes.

—En l'evolució d'Egipte el paper del Nil, doncs, és fonamental.

—No sembla haver-hi altra explicació per entendre, per exemple, per què Egipte evoluciona i Mesopotàmia, no. Algú ha dit que el Nil és un riu educat, civilitzat, que es desborda d'una forma previsible i periòdica, cosa que assegura les collites. En canvi, els rius mesopotàmics, el Tigris i l'Eufrates, serien rius salvatges, que es desborden d'una manera inopinada i provoquen grans desastres, fins al punt que han donat origen al mite del diluvi universal. A més, Egipte no té, pràcticament, enemics exteriors. Per l'Oest, està voltat de desert; al Nord té el mar; al Sud, una petita frontera per vigilar, la de Núbia; i a l'Est, una altra petita frontera, que és l'istme de Suez. Si vigila eficaçment aquestes fronteres, no corre cap perill. Això no vol dir que alguna vegada no s'infiltrin ene-

Dalt, escena de fabricació de pa en una tomba.

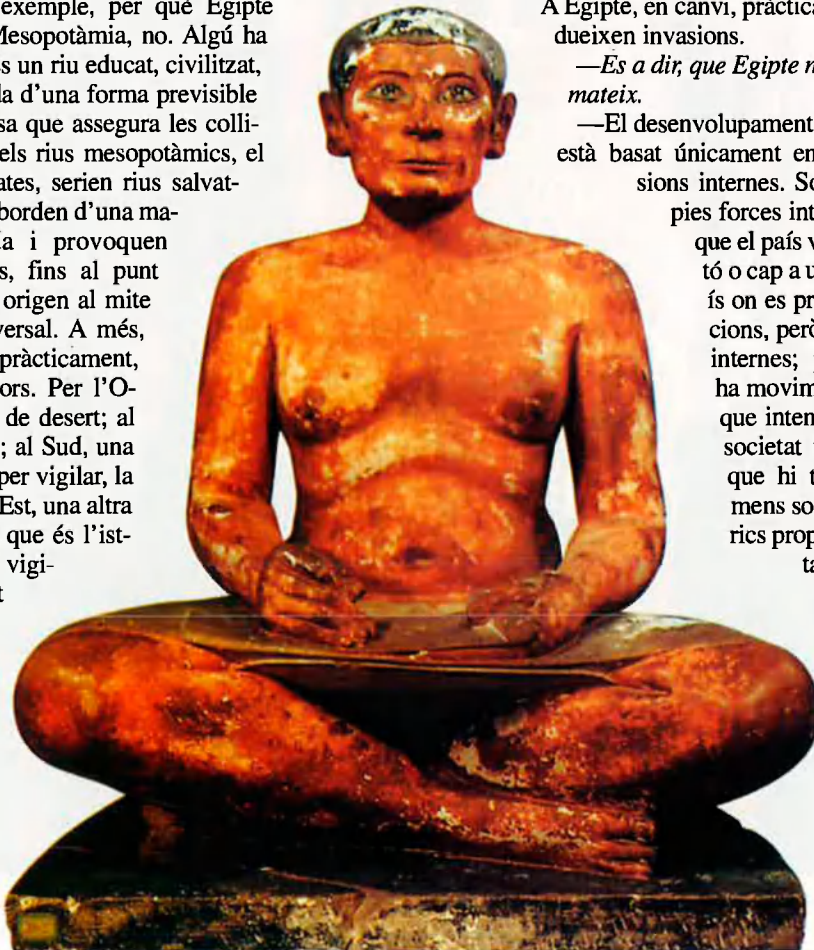
A l'esquerra, Escriba. (Foto: Arxiu / Museu del Louvre)

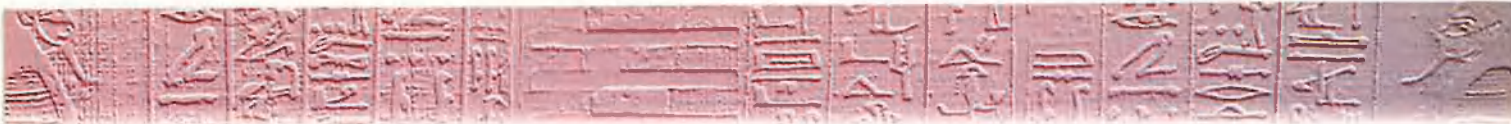
mics exteriors, però sol ser resultat de badades defensives. A Mesopotàmia, en canvi, la situació geogràfica no ajuda gens a defensar el territori. Constantment es troba voltada d'enemics exteriors i periòdicament és víctima d'invasions de bàrbars que intenten, i de vegades aconsegueixen, arrasar les ciutats i les civilitzacions de la població sedentària.

A Egipte, en canvi, pràcticament, no es produeixen invasions.

—Es a dir, que Egipte només depèn d'ell mateix.

—El desenvolupament històric d'Egipte està basat únicament en les seves pressions internes. Són les seves pròpies forces internes les que fan que el país vagi cap a un cantó o cap a un altre. És un país on es produeixen revolucions, però són revolucions internes; per exemple, hi ha moviments aristocràtics que intenten instaurar una societat feudal. És a dir, que hi trobem els fenòmens sociopolítics, històrics propis de les comunitats humanes de qualsevol altre lloc del món i de qualsevol altre moment de la història. Però sempre dins d'un marc es-

païos i tancat. Podem dir que Egipte és un microcosmos, un gran laboratori.

—Autàrquic...

—Sí, perquè no necessita pràcticament res de l'exterior. Aquest és un dels factors que expliquen que el règim faraònic duri tant. I, després, hi ha un altre aspecte que val la pena de tenir en compte, que pot resultar una mica sorprenent, perquè estem acostumats a veure esclaus construint piràmides i ens imaginem un règim cruel i sanguinari. Però aquesta imatge dels esclaus construint les piràmides no és ni materialisme històric. Això és Cecil B. de Mille, és Hollywood. Perquè, en realitat, els egipcis consideraven que duïen una vida prou acceptable. Tant, que quan van imaginar la vida en el més enllà, en els Camps Elisis que és allà on havien d'anar a viure després de morir, no s'imaginaven cap paradís estrany, sinó que pensaven que continuarien fent el mateix que havien fet mentre vivien, això sí, eternament. Els molestava la idea de morir-se però, un cop morts, estaven disposats a continuar duent la mateixa mena de vida que havien menat damunt la Terra.

—Això demostra que estaven prou satisfets de com vivien.

—És evident que quan viatjaven fora i veïen el pa que s'hi donava, tornaven amb les mans al cap, bastant aterroritzats i convençuts que vivien al melic del món. Evidentment, els egipcis no tenien res a envejar del món exterior. Al contrari, eren molts els pobles veïns que els envejaven. Els fenicis i els grecs, sense anar més lluny.

—Però, a Egipte, hi havia esclavitud?

—A Egipte no hi va haver esclaus egipcis, ni tan sols en l'època de dominació i influència greco-romana. Existien, sí, esclaus estrangers importats, per dir-ho així, com si fossin article de luxe. I també pobles captius als quals els egipcis tractaven de manera semblant com els romans, temps després, tractarien els bàrbars. Els instal·laven en colònies agrícoles o els feien servir en la construcció de piràmides. Però de res haguessin servit els esforços de milers i milers de persones intentant arrossegar una pedra i aixecar una piràmide sense l'existència d'especialistes pagats que eren els qui coneixien la tècnica i l'art de tallar les pedres, de moure-les i d'aixecar aquelles construccions. Aquest art i aquesta tècnica s'han perdut totalment.

—I les desigualtats socials?

—N'hi havia, d'enormes. Però malgrat tot va arribar a existir un cert equilibri social entre els de dalt i els de

baix. La pressió de l'estat faraònic mai no va ser insuportable per als administrats. L'estat faraònic sempre va conservar un caire paternalista, sempre va justificar la seva existència en el bé comú, en la necessitat d'organitzar la vida dels seus súbdits i de procurar que l'aigua i l'alimentació arribés a tothom. Això d'organitzar l'arribada de l'aigua del riu a tothom feia necessària una estructura d'estat perquè calia regular des de la primera cascada del Nil fins al Delta. Aquest és un dels factors que expliquen que, ja en època pre-dinàstica, el marc de la ciutat-estat de seguida es veiés superat per un marc polític molt més gran com és el de l'estat territorial.

—L'estat que administra un territori.

—Dins dels paràmetres de l'estat territorial, tant el territori com la població ja no són explotats sinó administrats. Per això, a Egipte s'introdueix el concepte d'administració. Això no es troba en cap altre país de

“De res haguessin servit els esforços de milers de persones intentant aixecar una piràmide sense l'existència d'especialistes pagats que eren els qui coneixien la tècnica i l'art d'aixecar aquelles construccions.”

l'antiguitat. El faraó compta amb un primer ministre, i amb ministeris que són, com avui dia, càrrecs de confiança. Per sota, es troben els funcionaris. Els ministres duen el títol de “cap dels secrets”, tal com passava, a Europa, abans de la Revolució Francesa i tal com encara passa en alguns països anglosaxons. A la Gran Bretanya i als Estats Units, per exemple, els ministres encara reben el títol de secretaris: el secretari d'Estat, el secretari de Defensa.

—O sigui que els egipcis vivien d'una manera moderadament feliç.

—Sí, però la presència de la mort era molt més sentida que no pas entre

nosaltres. Per exemple, els obrers s'ajudaven entre ells a fer-se les tombes. Els dies de festa molts habitants de les ciutats devien marxar al camp, com també passa ara. Però no sempre. Els egipcis també dedicaven els seus dies de festa i descans a treballar per ells. Els aprofitaven per construir i decorar les tombes, que generalment es trobaven al costat del lloc on vivien. Ja he dit que concebien l'altre món, la vida eterna, com una perpetuació del món en què havien viscut. Per això una de les escenes més cèle-

En la pàgina de l'esquerra, imatge del faraó Micerí, de la IV Dinastia.

En aquesta pàgina, imatge de la deessa Bastet. Aquesta deessa protegia especialment les embarcades de les malalties i els dimonis. (Foto: Arxiu / Fundació Arqueològica Clos)

Imatge d'Arpocrates o Horus el Nen. (Foto: Arxiu / Museu Egipci de Barcelona)

Imatge de la piràmide de Keops a la necròpolis de Gizeh. Baix, Vasos canòps utilitzats en els rituals funeraris per a preservar les vísceres dels difunts. (Foto: Arxiu / Museu Egipci de Barcelona)

bres de la tomba que va trobar i explorar Eduard Toda, un dels pocs egipcítics catalans del segle XIX, és una escena dels Camps Elisis en els quals la persona que està enterrada a la tomba, i la seva esposa, apareixen llaurant, fent treballs agrícoles. Això sí, mudats. Amb símptomes d'aquesta mena, és difícil admetre una altra hipòtesi que no sigui la de considerar que l'egipci era un poble optimista.

—*La presència dels déus en la vida quotidiana era molt marcada?*

—En tot cas, ells hi creien. Els temim constantment presents, es trobaven a tot arreu. I, al costat de la religiositat oficial, hi havia una religiositat popular, molt pròxima a la vida quotidiana.

—*El déu principalment era el sol.*

—Això també va anar canviant amb el temps. Hi va haver una sèrie d'adaptacions a l'època de l'Imperi Nou, i abans de l'Imperi Mitjà, Ra, el sol, es va fusionar amb el déu Ammó, que era el déu de Tebes,

ciutat que havia

esdevingut la nova capital de l'estat. Aquests eren els gran déus, els que asseguraven el funcionament del cosmos i la perpetuació de la monarquia. Però després hi havia tot un eixam de déus més d'anar per casa, que se suposava que facilitaven la vida pel que fa als petits problemes de cada dia. Des dels parts a la protecció de la infància, la solució dels problemes de l'amor, i la seguretat de les collites. És a dir, déus per a totes les necessitats.

—*En un moment donat, l'estat egipci es va convertir al monoteisme.*

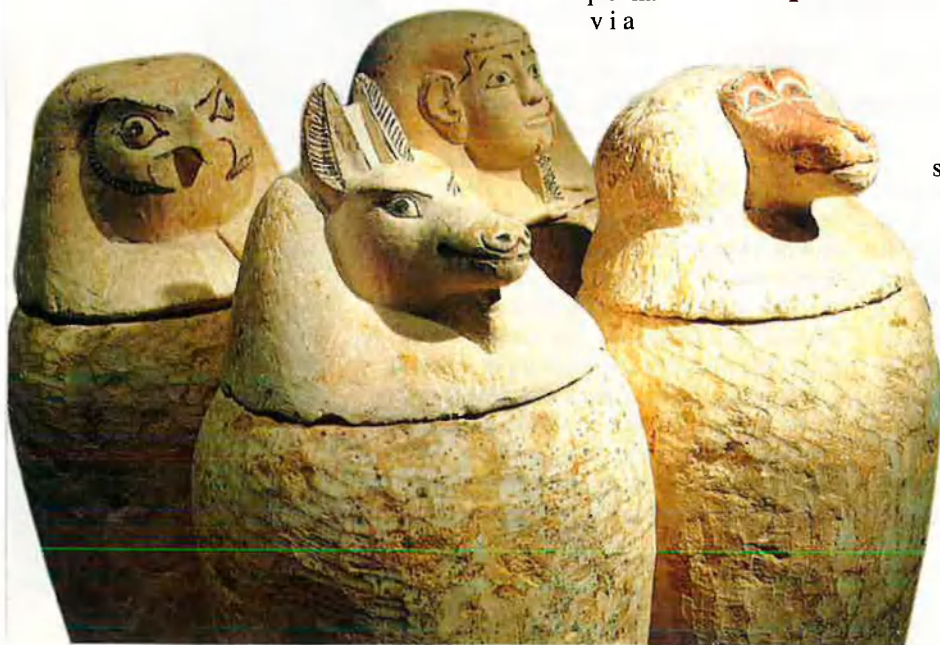
—Es pot dir que, en un moment donat, el monoteisme va esclatar, però que, d'una forma o d'una altra, era present, de forma larvada, des de feia segles. De tota manera, aquest encara és un tema molt discutit pels egipcítics fins a l'extrem que, en els congressos en els quals se'n parla, es produeixen autèntiques batalles campals. Però sembla innegable que ja en temps de l'Imperi Antic existien unes certes tendències monoteistes, si més no entre la diguem-ne classe intel·lectual. Són unes tendències que s'han de matisar molt perquè es tractava, en tot cas, d'un monoteisme resultat de l'ús de la raó, és a dir, filosòfic, i absolutament tolerant i condescendent amb el politeisme popular. Per entendre'ns, i guardant les distàncies, és com el que passa ara amb la qüestió de les marededéus. Que hi ha tantes marededéus com pobles i ermites, però, en el fons, es tracta de la mateixa marededéu. L'exemple ens serveix per imaginar la formulació religiosa que havien elaborat alguns intel·lectuals de l'Egipte Antic, dins la dificultat que per a ells representava abordar el món de la religiositat i de les veritats absolutes. En el fons, segurs, segurs, de com havia anat la creació del món i del que havia passat, no n'estaven pas. Com que sabien que no ho sabien, es limitaven a crear imatges que els permetessin visualitzar aquells orígens. Acceptaven que aquestes imatges mítiques primitives els enllaçaven amb un passat, amb el temps en què havien succeït uns fets transcendents que,

“Ra i Ammó eren els grans déus, els qui asseguraven el funcionament del cosmos i la perpetuació de la monarquia. Però després hi havia un eixam de déus d'anar per casa.”

sense dubte, havien tingut lloc però dels quals no se sabia massa bé com havien anat. I també existia la idea que potser sí que havia existit una única divinitat amb diversos noms i que es presentava sota diversos aspectes.

—*El moment monoteístic de debò arriba amb el regnat d'Akhenaton.*

—Sí, però, com deia, a partir d'unes tendències monoteistes ja existents, que es van accelerant progressivament i que es concreten en la creació d'una divinitat solar nova, que rep el nom d'Aton. Fins arribar a Akhenaton que protagonitza un acte de rup-

tura sense precedents. El monoteisme racional es converteix en revelat: Akhenaton assegura que ell és el profeta de déu; i, a més, per primera vegada, els altres déus són declarats falsos, no simples imatges d'una realitat molt més complexa. El daltabaix va ser terrible. Akhenaton no diré que va ser un desequilibrat però sí una persona que no tocava de peus a terra. I Akhenaton és responsable, històricament, de molts dels greus problemes que van llastar Egipte a partir d'aquest moment. Darrere del seu idealisme, i sense cuidar-se de res més que de la seva revolució religiosa, va desorganitzar completament l'administració egípcia i va consentir que la corrupció arrelés en els quadres administratius de l'estat. També —per cert— la corrupció és un invent egipci.

—*La religió egípcia no compta amb una Bíblia.*

—Un text que reculli tot el pensament religiós egipci no existeix. Coneixem, això sí, el cèlebre *Llibre dels morts*, que és un text molt difós perquè pràcticament a cada tomba n'hi havia d'haver un. Es tracta de les fórmules que se suposa que el difunt havia de recitar en cadascuna de les proves que trobaria en el mes enllà fins arribar al tribunal d'Osiris i poder accedir als Camps Elisis. Però, en tot cas, no es tracta de cap corpus. També s'han trobat una gran quantitat de textos religiosos, que als nostres ulls es troben absolutament desorganitzats potser perquè, segons sembla, la majoria de textos litúrgics, religiosos i místics de l'Antic Egipte eren considerats secrets. Només s'han pogut conèixer pel fet que, a partir de la Baixa Època, es van decidir a esculpir-los en pedra. D'aquí que s'hagin trobat quilòmetres i quilòmetres de textos jeroglífics que omplen les parets dels temples i que contenen tota mena de textos rituals, religiosos i mítics. Els historiadors de la religió creuen que els mateixos egipcis havien arribat al convenciment que la seva civilització es trobava en perill i, per això, es van decidir a garantir la supervivència d'aquests textos sagrats esculpir-los sobre pedra. I, efectivament, gràcies a això ha arribat fins als nostres dies.

—*S'ha arribat a dir que fins i tot els Evangelis vénen d'Egipte.*

—Mira, ahir vaig posar un examen als meus alumnes. N'hi ha cinquanta, a la Universitat de Barcelona, que estudien egipci; un nombre superior als que estudien hebreu, llatí o grec. Doncs bé, llegeix aquesta frase...

—*"Jo he donat pa als famèlics, cervesa a l'assedegat, vestit al nu". Aquesta frase s'assembla molt a les Benaurances...*

—Aquesta frase té 2.500 anys. Trobaríem d'altres influències. Per exemple, l'ofrena de l'or i de l'encens al Nen Jesús. És un ritual conegut ja a la Baixa Època de l'Egipte Antic. Una gran quantitat de tradi-

cions i textos del judaisme i del cristianisme surten de la religió egípcia.

—*Creta fa el paper de pont entre la civilització egípcia i la civilització grega.*

—Una de les descobertes recents més interessants ha estat la d'una antiga ciutat del Delta de Nil on s'ha trobat un palau amb pintures minoïques. Sembla que el faraó fundador de l'Imperi Nou, que es diu Ahmosis, es va casar amb una minoïca, probablement cretenca, perquè en aquest palau s'ha trobat una autèntica imitació de la sala del tron del palau de Cnossos. Això demostra que les relacions entre Creta i l'Imperi Nou van ser estretíssimes.

—*I a Micenes, a la Grècia continental, senten campanes del que passa a Creta, ho escriuen a la seva manera i neix la literatura occidental i alguns dels seus primers mites: Ariadna, el Minotaure.*

—En moltes de les famílies destacades de Micenes sempre apareix algun avantpassat egipci. Tot i això no sabem fins a quin punt té una base històrica. Però si més no, no deixa de ser curiós que els grecs pretenguin, ja en una època tan reculada, posar-se en relació amb els egipcis. I a la inversa: en algunes pintures d'Egipte apareixen ambaixades cretenques i micèniques. I, en efecte, les relacions diplomàtiques i comercials entre Egipte i Micenes van ser duradores i consistents.

—*Tanmateix, totes les civilitzacions acaben enfonsant-se.*

Detall del Llibre dels Morts. Aquest és el famós llibre que es troba gairebé a totes les tombes. Baix, representació del déu Ra, que amb el déu Ammó constitueixen els grans déus d'Egipte. (Foto: Arxiu / Fundació Arqueològica Clos)

ARXIU / MUSEU DE EGIPCI DEL CAIRE

El faraó Akhenaton. Aquesta imatge és un exemple del canvi estètic dins l'art. Baix, a la dreta, imatge gairebé inèdita del mateix faraó, que va imposar una revolució monoteïsta amb implicacions culturals i polítiques. (Foto: Arxiu / Museu Egipci de Barcelona)

—La civilització egípcia va durar potser uns 5.000 anys: des del seu començament pre-dinàstic fins a l'extinció, ja en època romana. Hagués pogut continuar? En tot cas, coneixem les raons històriques que expliquen la seva desaparició. Per exemple, l'entrada en la decadència a partir dels daltabaixos provocats per la revolució monoteïsta d'Akhenaton. Fins a aquell moment, les manifestacions artístiques i culturals d'Egipte havien gaudit de plena llibertat, respectant, això sí, uns determinats canons. Però dins d'aquest canons, l'artista es podia moure d'una manera creadora i positiva i això produïa un constant moviment ascendent. Aquesta dinàmica es trenca amb la revolució religiosa d'Akhenaton, que va ser, també, una autèntica revolució cultural. Els canons literaris i estètics fins aleshores vigents van quedar arraconats i fins i tot es van canviar els signes que s'utilitzaven en l'escriptura. Tot això es va fer per la via ràpida. Però la revolució va fracassar. I la reacció no es va limitar només a reimposar els canons, sinó que l'activitat dels artistes va quedar sota vigilància i van ser obligats a comportar-se d'una manera molt més respectuosa amb l'ortodòxia religiosa. Es va imposar una mena d'integritisme que va coartar definitivament la llibertat i que va substituir l'esperit del creador pel del simple artesà que es limita a repetir fórmules. I això és el que es trasllada al conjunt de la societat egípcia en el moment de la Baixa Època: una societat reproductora de simbolismes que manté l'alta qualitat de les seves obres

però que ha perdut l'espontaneïtat, la capacitat de creació. Encara que, de tota manera, Egipte resulta ser l'únic territori que forma part de l'Imperi Romà on es continuen construint temples seguint l'estil propi i no l'estil clàssic.

—*Què posa fi, doncs, definitivament a la civilització egípcia?*

—La civilització egípcia està en decadència, està sentenciada, però els romans la respecten. Els qui van matar definitivament la civilització egípcia no van ser els romans sinó els mateixos egipcis convertits al cristianisme. L'església i el temple van resultar incompatibles. Els cristians no podien suportar l'hedonisme pagà egipci. Era una cosa que anava contra l'esperit de sacrifici, de castedat i de penitència que el cristianisme intentava imposar. Per això, els pagans que continuaven essent pagans constituïen un mal exemple i calia eliminar-los com fos. En el moment en què el cristianisme passa a ser la religió oficial d'Egipte, comencen les persecucions contra els pagans egipcis.

—*Un escriptor egipci em deia fa pocs mesos que ell no es reconeixia en la religió musulmana perquè al cap i a la fi aquesta religió els havia estat imposada, als egipcis.*

—A Egipte, el paganisme sobreviu amagat. Però existeix. Fins i tot, es continuen celebrant cerimònies. El que passa és que tot això és absolutament secret i, d'altra banda, es troba absolutament corromput. En l'actualitat, els cristians d'Egipte es queixen, però, en realitat, el que ara els passa és el mateix que ells havien fet amb els pagans.

“Els qui mataren la cultura egípcia no foren els romans, sinó els mateixos egipcis convertits al cristianisme.”

El doctor Josep Padró s'aixeca de la cadira del menjador del pis del barri de Sant Antoni de Barcelona on viu i treu de la vitrina la reproducció d'una barca funerària. “Els arqueòlegs no som col·leccionistes”, em recorda. L'aclariment no calia. La seva passió investigadora per l'Egipte Antic no té res a veure amb l'avidesa recol·lectora dels exploradors del XIX. “Preguntant, preguntant d'on veníem vaig arribar a interessar-me per Egipte” i matisa: “El meu no va ser un enamorament sobtat”. Més aviat —penso jo— és el resultat d'un matrimoni de llarga durada. Ara mateix, el doctor Padró prepara les maletes per iniciar una nova tanda d'excavacions. A l'Egipte, naturalment.

Agustí Pons

La setmana vinent: 'Els déus fenicis'